

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1944 kl. 11 fm.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande ersättning till personer, som på grund av bestämmelser i epidemilagen underkastats inskränkning i sitt näringsfång.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 20 i första kammaren av herr *Wiklund m. fl.* och nr 45 i andra kammaren av herrar *Andersson* i Eskilstuna och *Sundström* i Vikmanshyttan.

I motionerna som äro likalydande framhålles, att person, som jämlikt 3 § 3 mom. epidemilagen den 19 juni 1919 underkastats observation eller isole-ring eller inskränkningar i fråga om arbete, icke äger någon lagstadgad rätt till ersättning för den arbetsförtjänst han därigenom kan förlora. Kungl. Maj:t brukade visserligen i viss utsträckning bevilja understöd i dylika fall, men det vore endast en del av här berörda personer, som komme i åtnjutande av sådant bidrag, och den ersättning som brukade utgå motsvarade icke alls den verkliga förlust vederbörande fått vidkännas. Då enligt motionärernas uppfattning statsmakterna borde beredas betydligt större möjligheter än hittills att utan alltför stora formaliteter lämna ersättning i förevarande hänseende, hemställde de, att riksdagen måtte besluta utredning snarast möjligt för tillgodoseende av de i motionerna utvecklade synpunkterna.

Beträffande de skäl, som motionärerna utöver vad nu upptagits anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

I 2 § 1 mom. *epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443)* uppräknas vissa smittsamma sjukdomar, nämligen pest, kolera, smittkoppor, fläckfeber, nervfeber, paratyfus, scharlakansfeber, difteri, akut barnförlamning, smittsam hjärnfeber och rödsot.

Har någon av läkare förklarats behäftad med sådan sjukdom, som omförmäles i 2 § 1 mom., skall hälsovårdsnämnden jämlikt 3 § 1 mom. tillse, att den sjuke ofördröjligen erhåller vård å för ändamålet avsedd sjukvårdsinrättning, såvida icke nödig vård på enskild bekostnad beredes honom och de därvid mot smittas spridning vidtagna åtgärderna äro av beskaffenhet att kunna av nämnden godkännas, eller ock med läkares intyg styrkes, att den sjuke icke utan fara för livet kan förflyttas.

Stadgandena i 3 § 1 mom. äga enligt 2 mom. i samma paragraf jämväl tillämpning, då någon misstänkes vara behäftad med sådan sjukdom, varom

förmåles i 2 § 1 mom., och läkare finner hans intagande på sjukvårdsinrättning vara av behovet påkallat.

Enligt 3 § 3 mom. första stycket äger hälsovårdsnämnd låta underkasta person, som utan att vara sjuk misstänkes föra smitta av sådan sjukdom som i 2 § 1 mom. sägs observation och isolering.

I andra stycket av samma moment föreskrives, att, om sådan person förer smitta under längre tid utan att sjukdomstecken yppa sig och det icke är oundgängligen nödigt att underkasta honom isolering, hälsovårdsnämnden i stället skall ålägga honom inskränkningar i fråga om arbete, varmed han må taga befattning, samt i övrigt meddela honom föreskrift om vad han har att iakttaga för att förekomma smittas spridning.

Enligt 3 § 4 mom., vilket moment tillades jämlikt lag den 14 juni 1940, må Konungen, därest fråga är om sjukdom av lindrig art och vidtagandet av de förut i paragrafen föreskrivna åtgärderna skulle medföra olägenheter, vilka komme att stå i uppenbart missförhållande till vad med åtgärderna kunde antagas vara att vinna, på framställning av medicinalstyrelsen meddela särskilda bestämmelser att för visst område och under viss tid gälla i stället för vad i 1—3 mom. föreskrivits.

Enligt uttalande av föredragande departementschefen, statsrådet Schotte, i den proposition, nr 153, varigenom förslaget till epidemilag förelades 1919 års riksdag avser 3 § 3 mom. första stycket *dels* personer som varit i nära beröring med en smittsamt sjuk, *dels ock* s. k. bacillbärare, d. v. s. personer, hos vilka smittämne förefinnes å vissa slemhinnor eller i vissa sekret, utan att dock några egentliga sjukdomstecken komma till synes. Med andra stycket i samma moment avses personer, som under mycket lång tid äro smittförande, de s. k. kroniska bacillbärarna.

Den kommitté, som utarbetade förslaget till epidemilagen, upptog ett stadgande därom, att person, som underkastats observation eller isolering eller eljest genom av hälsovårdsnämnd meddelade föreskrifter lidit inskränkning i sitt näringsfång, skulle för den arbetsförtjänst han under tiden gått förlustig vara berättigad till ersättning av sjukvårdsdistriktet med belopp, som hälsovårdsnämnden skulle äga bestämma. Åtnöjdes han ej med beloppet, skulle han äga att utföra sin talan efter stämning vid domstol. Till motivering av de föreslagna bestämmelserna anförde kommittén följande.

Insjuknad person, som isoleras, erhåller kostnadsfri vård å sjukvårdsanstalt, men någon ersättning härutöver från det allmännas sida för mistad arbetsförtjänst eller för annan ekonomisk förlust i anledning av den samtida isoleringen har för dylik persons vidkommande ej ansetts böra ifrågakomma. Är åter isoleringen företagen utan att sjukdom förelegat och har densamma alltså ensamt karaktären av en i det allmännas intresse företagen skyddsåtgärd för förekommande av smittas spridande, ställer sig saken annorlunda. I så fall synes det rättvist och billigt att det allmänna även iklädes skyldighet att ersätta den förlust av arbetsförtjänst, som av isoleringen förorsakas.

Det sagda har även ansetts böra gälla för sådana fall, där vederbörande utan att isoleras, likväl för förhindrande av smittas spridande av hälsovårds-

nämnd åläggas vidtaga vissa åtgärder eller underkasta sig viss överksamhet, varav inskränkning kan förorsakas i hans näringsfrihet. Ifrågasättas kunde, om ej åtminstone vid dessa i regel mycket långvariga fall staten borde åtaga sig ersättningskyldigheten, men med den utjämning av kostnaderna särskilt å landsbygden, som kommitténs förslag om landstingens övertagande av epidemisjukvården därstädes innebär, har kommittén stannat vid att föreslå, att även i dessa relativt sällsynta fall sjukvårdsdistriktet skall bära ifrågavarande kostnader.

Åtskilliga av de över kommittéförslaget hörda myndigheterna ställde sig synnerligen tveksamma till ifrågavarande stadgande.

Föredragande departementschefen erinrade i propositionen, att den till grund för kommitténs förslag liggande principen om rätt till ersättning dittills icke vunnit tillämpning inom den sanitära lagstiftningen i vårt land. Det syntes otvivelaktigt, att ett stadgande med det av kommittén föreslagna innehållet skulle medföra betänkliga konsekvenser och vara ägnat att framkalla missbruk. Beträffande personer, som på grund av smittfarlighet blivit isolerade å sjukvårdsinrättning, torde man kunna åtnöjas med den i lagförslaget intagna bestämmelsen, enligt vilken dylika personer ägde rätt till kostnadsfritt underhåll under isoleringstiden. I de mycket sällsynta fall, då en person på grund av kronisk smittfarlighet kunde komma att underkastas inskränkning i sitt näringsfång, torde frågan om eventuell ersättning till honom böra prövas med hänsyn till de individuella förhållandena och förty avgöras från fall till fall. Vid ett tillfälle hade Kungl. Maj:t i ett fall av denna art beviljat ersättning av statsmedel. På grund av vad sålunda anförts upptog departementschefen icke någon motsvarighet till de bestämmelser om ersättning för förlorad arbetsförtjänst, som ingingo i kommittéförslaget.

I anledning av propositionen väcktes en motion, nr 351 i andra kammararen av herr Zander, vari hemställdes, att i lagen måtte införas bestämmelse därom, att då i sådant fall som omförmäldes i 3 § 3 mom. andra stycket person av hälsovårdsnämnd ålades vissa inskränkningar i fråga om arbete, ersättning till honom måtte utgå av epidemidistriktet för den förlust som därigenom åsamkades honom.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen i sitt utlåtande nr 38, ansåg på de av departementschefen anförda skälen icke lämpligt att i lagen införa sådan bestämmelse som motionären påyrkat. Utskottet ville visserligen icke bestrida, att fall av förevarande art kunde tänkas då ersättning ägde fog men förmenade, att såsom departementschefen antytt saken i sådant fall lämpligast syntes kunna ordnas genom prövning i administrativ ordning av det särskilda fallet.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 21 maj 1931 och den 27 april 1934 skall från ett å riksstaten uppfört anslag till vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård bestridas kostnader bl. a. för understöd åt s. k. bacillbärare.

I statsverkspropositionen till 1936 års riksdag (femte huvudtiteln, s. 265) yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, i samband med

äskandet av nyssnämnda anslag till vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård bl. a. följande:

Från detta anslag bestridas bland annat understöd till s. k. bacillbärare, varmed närmast avses sådana personer, som på grund av konstaterad kronisk smittfarlighet underkastats inskränkning i sitt näringsfång. Däremot har tvekan rätt, huruvida ersättning skall kunna tillerkännas personer, som utan att vara sjuka likväl av läkare misstänkas föra smitta och på den grund blivit jämlikt epidemilagens föreskrifter underkastade observation och isolering. Anledningen härtill är främst att söka i vissa uttalanden av föredragande departementschefen och andra lagutskottet i samband med epidemilagens tillkomst, vari framhöllos de betänkliga konsekvenser, en principiell rätt till ersättning i dylika fall skulle kunna medföra för det allmänna. Fall hava emellertid inträffat, som göra det synnerligen önskvärt, att ersättning kan undantagsvis utgå även vid isolering av för smittfara misstänkta personer. Jag åsyftar härvid det förhållandet, att isolering ålägges personer i mycket knappa omständigheter, vilka personer på grund därav gå förlustiga arbetsinkomst eller nödgas underkasta sig utgifter. Självfallet skulle ersättning icke ifrågakomma i andra fall, än då vederbörande kommun icke skäligen bör hålla den isolerade skadeslös. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde Kungl. Maj:t få anses oförhindrad att i dylika ömmande fall från förevarande anslag bevilja ersättning i skälig omfattning för mistad arbetsförtjänst eller direkta utlägg till följd av påbjuden isolering eller annan inskränkning i vederbörandes näringsfång. I betraktande av att enligt dessa grunder ersättning av statsmedel endast i undantagsfall skulle komma att utgå, torde någon förhöjning av anslaget icke behöva föranledas härav.

Statsutskottet vid 1936 års riksdag hade i samband med behandlingen av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen till behandling två likalydande motioner, väckta den ena, nr 160, inom första kammaren av herr N. Gabrielson och den andra, nr 392, inom andra kammaren av herr L. Brännström i Skellefteå, vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte dels verkställa utredning om beredande av ersättning från det allmännas sida, då person på grund av stadgandena i epidemilagen eller hälsovårdsstadgan bleve, utan att vid åtgärdens vidtagande vara sjuk eller sedermera insjuknar, underkastad sådan isolering att han lede intrång i sin näring eller minskning i sin arbetsförtjänst, dels ock för riksdagen framlägga de förslag i ämnet, som utredningen kunde föranleda.

I sitt utlåtande nr 5 anförde statsutskottet i denna del:

Mot det av departementschefen gjorda uttalandet rörande ersättning till personer, som misstänkas föra smitta, har utskottet intet i och för sig att erinra. Skäl synas emellertid utskottet föreligga att till övervägande upptaga jämväl den av motionärerna behandlade frågan om beredande av ersättning från det allmännas sida i samtliga de fall, då person på grund av bestämmelser i epidemilagen eller hälsovårdsstadgan blir, utan att vara sjuk eller sedermera insjuknar, underkastad isolering eller intrång i sin näring. Då utskottet utgår från att Kungl. Maj:t beaktar ifrågavarande spörsmål och vidtager de åtgärder, som må befinnas erforderliga, har utskottet icke velat tillstyrka skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Utskottet hemställde därför, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av riksdagen.

Vid 1939 års riksdag upptog statsutskottet i samband med behandlingen av statsverkspropositionen i vad den rörde nyssnämnda anslag en inom andra kammaren av herr O. Isacson m. fl. väckt motion, nr 55, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om ersättning för förlust, som åsamkats vederbörande genom vidtagna isoleringsåtgärder, samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I sitt utlåtande nr 5 anförde statsutskottet — efter en redogörelse för sitt uttalande i frågan vid 1936 års riksdag — att enligt utskottets mening skäl alljämt torde tala för att hithörande spörsmål upptoges till övervägande i ett vidare sammanhang. Utskottet vore därför benäget förorda, att framställning i sådant syfte gjordes hos Kungl. Maj:t, därvid de i motionen framförda synpunkterna lämpligen syntes kunna vinna beaktande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde statsutskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om ersättning från det allmännas sida i de fall, då person på grund av bestämmelser i epidemilagen och hälsovårdsstadgan utan att vara sjuk underkastas isolering och därigenom eller eljest lider intrång i sin näring.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 5, s. 48).

Vid 1942 års riksdag framställde herr Sundvik i första kammaren till statsrådet och chefen för socialdepartementet följande fråga: Vilka åtgärder äro att förvänta till avhjälpande av det i riksdagens skrivelse nr 5 s. 48 vid lagtida riksdagen 1939 anförda förhållandet, att person på grund av bestämmelser i epidemilagen och hälsovårdsstadgan utan att vara sjuk underkastas isolering och därigenom eller eljest lider intrång i sin näring?

Statsrådet Möller anförde den 18 mars 1942 i första kammaren såsom svar å frågan — efter en redogörelse för ärendets behandling vid 1936 års riksdag — följande:

Otvivelaktigt kan en med stöd av epidemilagen företagen isolering medföra svåra ekonomiska rubbningar för den enskilde. Jag känner mig emellertid alljämt tveksam om lämpligheten att införa en generell ersättningsrätt i dessa fall. För närvarande finnas möjligheter till ingripanden i ömmande fall och antalet avslagna ansökningar synes mig knappast tala för en ändrad ordning. På grund av vad riksdagen anført i sin av frågeställaren åberopade skrivelse följer jag givetvis utvecklingen med uppmärksamhet. Skulle det visa sig, att hittills tillämpad praxis ger otillfredsställande resultat, kommer jag att låta undersöka på vilka vägar utvidgade ersättningsmöjligheter kunna skapas.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen yttrade statsutskottet vid 1936 års riksdag i sitt av riksdagen härutinnan godkända utlåtande, att skäl syntes föreligga att till övervägande upptaga den vid nämnda års riksdag motionsvis framförda frågan om ersättning från det allmännas sida i samtliga de fall, då person på grund av bestämmelser i epidemilagen eller hälsovårdsstadgan utan att vara sjuk eller sedermera insjuknar blir under-

Utskottet.

kastad isolering eller intrång i sin näring. Då emellertid utskottet utgick från att Kungl. Maj:t beaktade ifrågavarande spörsmål och vidtog de åtgärder, som funnes erforderliga, ville utskottet icke tillstyrka skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

1939 års riksdag anhöll i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville taga under överbäggande frågan om ersättning från det allmännas sida i de fall, då person på grund av bestämmelser i epidemilagen eller hälsövärdstadsagan utan att vara sjuk underkastades isolering och därigenom eller eljest lede intrång i sin näring.

I ett svar å en enkel fråga i första kammaren yttrade statsrådet och chefen för socialdepartementet den 18 mars 1942, att han vore tveksam om lämpligheten att införa en generell ersättningsrätt i dylika fall. Statsrådet sade sig emellertid ägna uppmärksamhet åt förevarande problem och hava för avsikt att om den nuvarande ordningen komme att medföra otillfredsställande resultat undersöka på vilka vägar utvidgade ersättningsmöjligheter kunde skapas.

Enligt utskottets mening kan det icke anses förenligt med rättvisa och billighet, att en icke sjuk person, vilken genom isolering eller annan åtgärd som företages med stöd av 3 § epidemilagen lider intrång i sitt näringsfång, icke har rätt till ersättning för den arbetsförtjänst han därigenom förlorar. Starka skäl synas sålunda alltjämt föreligga för den av riksdagen förut intagna ståndpunkten, att förevarande spörsmål göres till föremål för en närmare undersökning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande frågan om ersättning för förlorad arbetsförtjänst till person, vilken lider intrång i sitt näringsfång genom att hälsövärdsnämnd med stöd av bestämmelserna i 3 § epidemilagen den 19 juni 1919 utan att han är sjuk ålägger honom isolering eller annan inskränkning i hans handlingsfrihet, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 februari 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Forsslund*, *Olof Carlsson*, *Mannerskantz**,
Hage, *Hallagård*, *Hagman* och *Wahlund*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Olovson* i Västerås*, fröken *Andersson*,
herrar *Pettersson* i Hällbacken*, *Holm*, fru *Johansson*, herrar *Andersson* i Eskilstuna
och *Hedlund* i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.